

1976 SPM

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਿੱਖ

ਚਹਿਤ ਮਰਧਦਾ

ਪ੍ਰਮਿਲ

ਦੂਜੇ

Jagat Singh & Sons

Agents S.G.P.C.

ਪੰਜਾਬ AMRITSAR

STOCKISTS

ਪੰਜਾਬੀ ਗਰੜਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਵੇ ਆਂਦੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ
ਪੰਜਾਬ

ਸਾਬਕ ੧੯੫੦ —— ੮੦੦੦
ਮਾਰਚ ੧੯੫੪ —— ੫੦੦੦

ਸਰਬ ਮਲਾਇਨ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਸਮੇਲਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਮਤਾ ਨੰ: ੧ ਅੱਜ ਤ੍ਰੀਕ ੨੭. ਚ. ੧੯੫੪ ਦਾ ਇਹ ਸਰਬ
ਮਲਾਇਨ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਸਮੇਲਨ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਲਾਇਨ
ਛਰ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ
ਸੌਮਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸਰਬ ਹਿੰਦੁ-ਸਿੱਖ
ਮਿਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ੧੯੫੦ ਵਿਚ ਛਧੀ
ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪਰ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਫਾਖਣ ਵਾਲੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਪਿੰਡਿੰਗ—ਸੁਹੜਨਾਮ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ

ਰਹੁਰੀਤ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ (ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ) ਵਲੋਂ ਰਹੁਰੀਤ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨ ਬੇਰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾਂ ਨੰ: ੧ ਮਿਤੀ ੧-੮-੩੯ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾਂ ਨੰ: ੧੪ ਮਿਤੀ ੧੨-੧੦-੩੯ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤ੍ਰੂਤਾ ਮਿਤੀ ੨-੧-੪੫ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ । ਧਾਰਮਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਸ ਇਕੱਤ੍ਰੂਤਾ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਜਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ:-

੧. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

੨. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਅਛਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

੩. ਪ੍ਰੋ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੪. ਪ੍ਰੁ: ਰੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਹੀਦ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
ਪ੍ਰ. ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ., ਪ੍ਰੁ: ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

੫. ਪ੍ਰੁ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਐਸ ਸੀ. ਗਵਰਮੈਂਟ ਕਾ: ਲੁਧਿਆਣਾ।

੬. ਬਾਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ।

੭. ਗਿਆਨੀ ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨਚਾਰਜ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨ ਹਾਪੜ।
ਧਾਰਮਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤ੍ਰੂਤਾ ਮਿਤੀ ੩-੨-੪੫ ਦੇ ਮਤਾਂ ਨੰ: ੮੭ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਤੀ।

੧ ਓਂ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਗਲੇ ਸਵਿਆਂ ਤੇ ਜੋ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਰੀਪੋਰਟ ਸਹਿਤ ਪੁਜੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੇਠ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:-

ਰੀਪੋਰਟ ਰਹੁ-ਰੀਤੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ (ਸ਼੍ਰੋਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ)

ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸਕੱਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੋਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰ-ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਯਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਇਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਜਣਾਂ ਦੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ:-

ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗਿਆਨੀ ਸਿਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਮਾਲੀਆ, ਭਾਈ ਕਾਨੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ, ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲੀਆ, ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ), ਪੰਡਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਦਰਦ', ਬਾਵਾ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਸੀਪਲ ਗੁ: ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲ, ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੇਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ), ਗਿਆਨੀ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਡਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਖਾ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਨਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਛੈਸਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰਛੈਸਰ ਜੇਧ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੫)

ਕਨਖਲ, ਜਬੇਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਪ੍ਰੇਹੈਸਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਾਨਵੀਨਰ) ।

ਇਸ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ੪-੫ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੩੧,
੩ ਜਨਵਰੀ ੧੯੩੨ ਅਤੇ ੩੧ ਜਨਵਰੀ ੧੯੩੨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਦਰਸ਼ਨ
ਦੇ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਦੇ ਰਹੇ:-

ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਾਨ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ, ਪ੍ਰੇਹੈਸਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜਬੇਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਜਬੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ
ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਦਰਦ', ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁੰਬਦੀ, ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ
ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਵਾ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਐਮ. ਏ., ਜਬੇਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੇਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਅਤੇ ਦਾਸ ਕਾਨਵੀਨਰ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਜਣ ਕਦੀ ਕਦੀ ਦਰਸ਼ਨ
ਦੇ ਰਹੇ:-

ਸ. ਧਰਮ ਅਨੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਿਸ਼ੀਪਲ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ
ਕਾਲਜ, ਸ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਕੀਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸ: ਵਸਾਵਾ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤ੍ਰੂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਸ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋ:
ਅਕਾਲੀਦਲ) ਆਦਿ ।

ਇਹ ਖਰੜਾ ਇਸ ਰਹੁ-ਰੀਤੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਸਾ ਹੈ, ਆਪ ਇਸ ਖਰੜੇ
ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਰਾਇ ਲੈਣ ਲਈ ਛਪਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰੋਗੇ, ਅਤੇ ਰਾਵਾਂ
ਆਵਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ
ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰੋਗੇ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ੯
ਮਈ ੧੯੩੨ ਨੂੰ ਖਰੜੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(੬)

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਜਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ:-

ਜਬੇਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮੁਸਾਫਰ', ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ: ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝੱਬਰ, ਸ: ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਰਮੂਲਾ (ਮੰਬਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ), ਭਾਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਸ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ), ਜਬੇਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ) ਆਦਿ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਕਈ ਸਜਣਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਖਰੜੇ ਉਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ੨੯ ਸਤੰਬਰ ੧੯੩੨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੰਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ:-

ਗਿ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਤਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਿ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮੁਸਾਫਰ', ਭਾਈ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮੀਤ ਜਬੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ), ਜਬੇਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕਾਨਵੀਨਰ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬੜੀ ਰਾਹੁ ਨਾਲ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਖਰੜੇ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਿਆ।

ਹੁਣ ਇਹ ਖਰੜਾ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਫੇਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਛਪਵਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਵੇਰ ਰਾਇ ਦੇਣ ਲਈ ਭੇਜੋ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਖਾਸ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੩੨] ਦਾਸ-ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਕਾਨਵੀਨਰ, ਰਹੁ-ਰੀਤ ਕਮੇਟੀ

(੭)

ਖਰੜੇ ਸਬੰਧੀ ਰਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸਜਣਾਂ ਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਫ਼ਹਿਰਿਸਤ

ਰਹੁ ਗੰਤ ਦੇ ਖਰੜੇ ਸਬੰਧੀ ਰਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸਜਣਾਂ ਦੇ ਨਾਮ:-

੧. ਭਾਈ ਸਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੁਹਾਫਿਜ਼ ਦਫ਼ਤਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਂਦੇਵੜ।
੨. ਸ: ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠੋਕੇਦਾਰ ਭਵਾਨੀ ਗੜ੍ਹ (ਪਟਿਆਲਾ ਗਵਰਨਮੈਂਟ)।
੩. ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਦਰਦ', ਲਾਹੌਰ।
੪. ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਾਚੀਜ਼' ਪਿੰਡ ਨੈਸ਼ਨਿਹਾਰਾ ਸੂਨ ਸਕੇਸਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਾਹਪੁਰ।
੫. ਭਾਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੬. ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਚੌਂਕ ਲਛਮਣ ਸਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੭. ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, 'ਅਸਲੀ ਕੌਮੀ ਦਰਦ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪਹਿਲਾ ਖਰੜਾ)।
੮. ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਅਸਲੀ ਕੌਮੀ ਦਰਦ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦਾ)।
੯. ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਮਾਂਦਾਰ ਪਿਨਸ਼ਨਰ, ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਸਕੂਲ ਡਾਰਸੀ, ਦਫ਼ਤਰ ਡੀ. ਸੀ. ਜਾਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ।
੧੦. ਵੈਦਯ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਤਾਂਧੀ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੧੧. ਭਾਈ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁ: ਚੌਰਸਤੀ ਅਟਾਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੧੨. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਭਾ।
੧੩. ਇਕ ਪਰੇਮੀ ਸਜਣੁੰਹਾਂ।
੧੪. ਇਕ ਪਰੇਮੀ ਸਜਣ।
੧੫. ਸੰਤ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਜ਼ੀਨਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)।
੧੬. ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸੀਤ ਪਲਕੇਟ, ਡਾਕਟਰ ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ, (ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ)।
੧੭. ਭਾਈ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਿਟਾਗਾਂਗ (ਬੰਗਾਲ), ਡਾਕਖਾਨਾ ਰੇਲ ਵੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਚਿਟਾਗਾਂਗ।
੧੮. ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਐਡੀਟਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੧੯. ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਚੂਨੇਵਾਲੇ, ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ।
੨੦. ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਖਾਲਸਾ ਅਨੰਦ ਭਵਨ, ਮੋਗਾ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)।
੨੧. ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਫੁਡਿਆਲ, (ਜ਼ਿਹਲਮ)।
੨੨. ਭਾਈ ਨੰਦ

(੮)

ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਮਾਰਫਤ ਬਖਤਾਵਰ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਬਠਿੰਡਾ।
 ੨੩. ਮਾ: ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਬਚਨ', ਸਿਧਵਾਂ ਕਲਾਂ, (ਲੁਧਿਆਣਾ)।
 ੨੪. ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਹਾਣਾ ਗਿਆਨੀ, ਦੁ: ਖਾ: ਹਾ:
 ਸਕੂਲ, ਜਾਲੀਧਰ। ੨੫. ਭਾਈ ਨਾਜ਼ਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਧਾਰ, ਦੀਨਾਪੁਰ
 (ਪਟਨਾ)। ੨੬. ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲੀਆਂ ਮੇਗਾ। ੨੭.
 ਸ: ਰੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਜਾਰਕ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੨੮. ਮਾਇਟਰ ਪੂਰਨ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰੀ ਚੌਕ ਕਰੋੜੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੨੯. ਗਿਆਨੀ
 ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਾਰਫਤ ਖਾਲਸਾ' ਟ੍ਰੈਫਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ।
 ੩੦. ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਾਗੋਕੀ ਸਰਲੀ, (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)। ੩੧.
 ਗਿ: ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਮੀਰ ਪੁਰ,
 ਬਰਾਸਤਾ ਜੇਹਲਮ। ੩੨. ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਰੰਬਾਨ
 ਸ਼ਹਿਰ ਮਲਾਇਆ ਟਾਪੂ। ੩੨. ਭਾਈ ਨਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸੰਸਾਰ',
 ਪਿੰਡ ਫਤਹਿ ਗੜ੍ਹ ਘਨੀਆਂ, ਡਾ: ਖਾਸ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)। ੩੪. ਪੰਡਤ
 ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਾਖਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ)। ੩੫. ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਗਿਆਨੀ, ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕੱਲਰ (ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ)। ੩੬.
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਸ ਚਕ ਈ: ੧੩੨ ਜਗਦੇਵ ਡਾ: ਖਾਸ
 (ਮੁਲਭਾਨ)। ੩੭. ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਬੇਰਨ (ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ)।
 ੩੮. ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ
 (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)। ੩੯. ਭਾਈ ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੁ: ਰਤਨ ਤਲਾ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਕਰਾਚੀ। ੪੦. ਭਾਈ ਛਹਿਬਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਡ
 ਮਾਇਟਰ ਖਾਲਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਕਾਲਜ ਯਤੀਮਖਾਨਾ ਘਰਜਾਖ (ਗੁਜਰਾਂ-
 ਵਾਲਾ)। ੪੧. ਭਾਈ ਮੂਲ ਸਿੰਘ ਖੇਸਲਾ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਟੇਟ। ੪੨.
 ਡਾਕਟਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਫਤਹਿ ਚਕ (ਤਰਨ ਤਾਰਨ)। ੪੩.
 ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬੜ੍ਹਦੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ)। ੪੪. ਭਾਈ
 ਮੇਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)। ੪੫. ਭਾਈ
 ਜੇਧ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਹਾਦੁਰ' ਅਲੋਵਾਲ (ਮਲਾਇਆ ਸਟੇਟ)।

(੯)

੪੬. ਭਾਈ ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਨਸ਼ਨਰ ਮਾਂਗਟ (ਗੁਜਰਾਤ) । ੪੭.
ਮਹਾਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲੀ ਪਿੰਡ ਪਤੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਡਾ:
ਖਾਸ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) । ੪੮. ਭਾਈ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲਾ
ਹੈਡ ਕਲਰਕ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।
੪੯. ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁ: ਕਮੇਟੀ ਸਮਾਧ ਭਾਈ
ਪਿੰਡ ਅਣੂਕੇ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) । ੫੦. ਭਾਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
Ketrygess M. P. nett, Jormun'e B. Sc.

ਰਹੁ-ਰੀਤ ਦੇ ਖਰੜੇ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਥਕ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ
ਰਾਵਾਂ ਪੁਜੀਆਂ:-

੧. ਗੁ: ਪੁ: ਕਮੇਟੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) । ੨. ਖਾਲਸਾ
ਕਮੇਟੀ (ਸਕੂਲ) ਹੋਤੀ । ੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ । ੪.
ਸਿਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਦਿਆਕ ਕਮੇਟੀ ਸ਼ਾਂਕਰ (ਜਲੰਧਰ) । ੫. ਸੰਗਤ ਤਖਤ
ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਰਾਤ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਦਪੁਰ । ੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਗੁਜਰਖਾਨ ।
੭. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਚਕ ਝੂਮਰਾ ਮੰਡੀ (ਲਾਇਲਪੁਰ) । ੮. ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਕੁੰਤਰੀਲਾ (ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ) । ੯. ਅਕਾਲੀ ਜਥਾ ਸ਼ਹਿਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ । ੧੦. ਸਿਖ ਟੀਚਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ
ਖਾਰੀਆਂ (ਗੁਜਰਾਤ) । ੧੧. ਖਾਲਸਾ ਸੰਟਰਲ ਦੀਵਾਨ (ਸਰੋਮਣੀ
ਪੰਥ ਮਲੌਨੀ ਜਥਾ ਮਾਝੀ) । ੧੨. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਢੁਡਿਆਲ
(ਜਿਹਲਮ) । ੧੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬੰਬਈ । ੧੪. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਖਾ: ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਮਾ ਰਾਇ । ੧੫. ਖਾਲਸਾ
ਦੀਵਾਨ ਲਾਹੌਰ ਡਾਊਣੀ । ੧੬. ਸੰਟਰਲ ਸਿਖ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਬਰਮਾ
ਟੋਂਜੀ (S. S. S.) ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਬਰਮਾ । ੧੭. ਸਕੱਤ੍ਰ
ਅਕਾਲੀ ਜਥਾ ਤਹਿਸੀਲ ਅੰਬਾਲਾ । ੧੮. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਖੁਸ਼ਾਬ
(ਸਰਗੋਧਾ) । ੧੯. ਪੈਸਿਫਿਕ ਕੋਸਟ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸਟਾਕਟਨ
(ਅਮਰੀਕਾ) । ੨੦. ਗੁ: ਕਮੇਟੀ ਮੇਮਿਓ (ਬਰਮਾ) । ੨੧. ਜਥੇਦਾਰ
ਬੁਢਾ ਦਲ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦਲ ਦੀ ਵਹੀਰ, ਯੋਬੀ ਮੰਡੀ ਲਾਹੌਰ ।

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ

ਸਿੱਖ ਦੀ ਤਾਰੀਫ

ਜੇ ਇਸੜੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਤਕ), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਾਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਤੇ ਨਿਸਚਾ ਰਖਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਖਸੀ ਤੇ ਪੰਥਕ

ਸ਼ਖਸੀ ਰਹਿਣੀ

(੧) ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, (੨) ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਰਹਿਣੀ,
(੩) ਸੇਵਾ।

(੧) ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

੧. ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ (ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ) ਜਾਗ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਪੋ।

੨. ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ। ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਇਹ ਹਨ:-
ਜਪੁ, ਜਾਪੁ ਅਤੇ ੧੦ ਸਵੱਜੇ ('ਸ਼ਾਵਗ ਸੁੱਧ' ਵਾਲੇ)-ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ।

(੧੧)

ਸੇਵਰੁ ਰਹਿਰਾਸ—ਸਾਮ ਵੇਲੇ ਸੂਰਜ ਛੁਬੇ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਇਸ ਵਿਚ
ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਸਾਮਲ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੌ ਸ਼ਬਦ
(‘ਸੇਵਰੁ’ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਹੁ ਸਰਮਾ’ ਤੱਕ), ਬੇਨਤੀ
ਚੈਪਈ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ (‘ਹਮਰੀ ਕਰਉ ਹਾਥ ਦੈ ਰਛਾ’ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਦੁਸ਼ਟ
ਦੇਖ ਤੇ ਲੇਹੁ ਬਚਾਈ’ ਤਕ, ਸਵੱਜਾ ‘ਪਾਹੇ ਰਾਹੇ ਜਥ ਤੇ ਤੁਮਰੇ’ ਅਤੇ
ਦੇਹਰਾ ‘ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕੇ ਛਾਡਕੇ’), ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ
ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਅੰਤਲੀ ਇਕ ਪਉੜੀ*, ਮੰਦਾਵਣੀ ਤੇ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ਪ
‘ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤਉ ਨਾਹੀ’ ।

ਸੇਹਿਲਾ—ਇਹ ਬਾਣੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਉਣ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਸੇਵਰੁ ਵੇਲੇ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

੩. (੭) ਅਰਦਾਸਾਂ ਇਹ ਹੈ:—

੧ ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਭਗੋਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ । ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗੋਤੀ ਜੀ ਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ
੧੦ । ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੋਤੀ ਸਿਮਰਿ ਕੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈਂ ਧਿਆਇ ।
ਫਿਰ ਅੰਗਦ ਗੁਰ ਤੇ ਅਮਰਦਾਸੁ ਰਾਮਦਾਸੈ ਹੋਈਂ ਸਹਾਇ ।
ਅਰਜਨ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਸਿਮਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕਿਸ਼ਨ
ਧਿਆਈਐ ਜਿਸ ਤਿਠੇ ਸਭਿ ਦੁਖਿ ਜਾਇ । ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ

*ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜਾਂ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਜੋ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ
ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਾ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ
ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

+ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ । ‘ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਭਗੋਤੀ’ ਵਾਲੇ
ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ‘ਨਾਨਕ ਨਾਮ’ ਵਾਲੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਦੇ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ
ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

(੧੨)

ਸਿਮਰਿਐ ਘਰ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ । ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ।
ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਸਭ ਥਾਈਂ
ਹੋਇ ਸਹਾਇ । ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਦੇ ਪਾਠ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਬੋਲੋ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਚੌਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ, ਚਾਲੀਆਂ ਮੁਕਤਿਆਂ,
ਹਠੀਆਂ, ਜਪੀਆਂ ਤਪੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਵੰਡ ਛਕਿਆ,
ਦੇਗ ਚਲਾਈ, ਤੇਗ ਵਾਹੀ, ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ,
ਸਚਿਆਂ ਰਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ !
ਬੋਲੋ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਿਤੇ, ਬੰਦ ਬੰਦ
ਕਟਾਏ, ਥੇਪਰੀਆਂ ਲੁਹਾਈਆਂ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਚਿਰਾਏ ਗਏ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ,
ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ । ਸਿੱਖੀ ਕਿਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਖਾਹੀ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ ! ਬੋਲੋ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !”

ਚੌਹਾਂ ਤਖਤਾਂ, ਸਰਬੱਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ
ਬੋਲੋ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !

ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਜੀ, ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ
ਜੀ ਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿਤ ਆਵੇ, ਚਿਤ ਆਵਨ ਕਾ
ਸਦਕਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੋਵੇ । ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ
ਰਛਿਆ ਰਿਆਇਤ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹ, ਬਿਰਦ ਕੀ ਪੈਜ, ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ,
ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਹਾਇ, ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਕੇ ਬੋਲ ਥਾਲੇ, ਬੋਲੇ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾਨ, ਕੇਸ ਦਾਨ, ਰਹਿਤ ਦਾਨ, ਬਿਬੇਕ ਦਾਨ,
ਵਿਸਾਹ ਦਾਨ, ਭਰੋਸਾ ਦਾਨ, ਦਾਨਾ ਸਿਰ ਦਾਨ ਨਾਮ ਦਾਨ, ਸ੍ਰੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਇਥਨਾਨ, ਚੌਂਕੀਆਂ, ਝੰਡੇ, ਬੁਗੇ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਅਟੱਲ
ਧਰਮ ਕਾ ਜੈਕਾਰ, ਬੋਲੇ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨੀਵਾਂ, ਮਤ ਉਚੀ, ਮਤ ਕਾ ਰਾਖਾ ਆਪਿ

(੧੩)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਹੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮਾਣ, ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦੇ ਤਾਣ,
ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ, ਸਰੋ ਪਿਤਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਆਪ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ.....
*ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਜੀ ।

ਅਖਰ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਭੁਲ ਚੁਕ ਮਾਫ ਕਰਨੀ ।

ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਕਰਨੇ ।

ਜੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਲੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ
ਸੰਗਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਅੱਦਬ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ਅਤੇ
ਫਿਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ'
ਬੁਲਾਵੇ । ਉਪ੍ਰੰਤ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

(ਅ) ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਸੱਜਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਭੀ ਉਠ ਕੇ ਚੌਰ ਕਰੋ ।

(ਈ) ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਸਨਮੁਖ ਖੜ੍ਹੇਕੇ ਤੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ,
ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ।

(ਸ) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਰਦਾਸਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੀਕ
ਆਦਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੋ ਹੋਰਨਾਂ
ਦਾ ਉਠਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ।

੪. ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ:-

*ਇਥੇ ਉਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇ, ਜੋ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ
ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਯੋਗ
ਸ਼ਥਦਾਂ ਵਿਚ ਕਰੋ ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ

(ੳ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਖ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਮੇਲ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਵੋ।

(ਅ) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਿਤਾ-ਪੁਤਿ ਹੋਵੇ। ਬਿਨਾਂ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਦੇ (ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ) ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾ ਰਹੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਪਾਠ ਮਗਰੋਂ ਸੁਖ ਆਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਤਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿ ਸਕੇ, ਜਾਂ ਪਾਠੀਆਂ ਵਰਸ਼ਨੀਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਰਹੇ, ਜਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ, ਉਪ੍ਰੰਤ ਸੁਖ ਆਸਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਬੇਅਦਬੀ ਨ ਹੋਵੇ।

(ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨ ਸਾਫ਼ ਸੁਖਰਾ ਹੋਵੇ। ਉਪਰ ਚਾਂਦਨੀ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਖਰੇ ਬਸਤਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਲਈ ਗਏਲੇ ਆਦਿ ਸਮਿਆਨ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਪਰ ਲਈ ਰੁਮਾਲ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਪਾਠ ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਤੇ ਰੁਮਾਲ ਪਿਆ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੇਲੇ ਚੌਰ ਭੀ ਚਾਹੀਏ।

(ਸ) ਉਪਤ ਦੱਸੇ ਸਮਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧੂਪ ਜਾਂ ਦੀਵੇ ਮਚਾ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ, ਭੋਗ ਲਾਉਣਾ, ਜੇਤਾਂ ਜਗਾਉਣੀਆਂ, ਟੱਲ ਖੜਕਾਉਣੇ ਆਦਿ ਕਰਮ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁਲ, ਧੂਪ ਆਦਿ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਵਿਵਰਜਤ ਨਹੀਂ। ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਲਈ ਤੇਲ, ਘੀ ਜਾਂ ਮੌਮਬਤੀ,

(੧੫)

ਬਿਜਲੀ, ਲੈਂਪ ਆਦਿ ਜਗਾ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ ।

(ਹ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕਰ ਤੇ ਤੁਲ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਤਕ ਨੂੰ ਅਸਥਾਪਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਗੀਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਨਮਤ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਜਾਂ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ।

(ਕ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਘੂੜੇ ਦੇ ਪਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰਨੀਆਂ, ਕੰਪਾਂ ਜਾਂ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਨੱਕ ਰਗੜਨਾ, ਜਾਂ ਮੁਠੀਆਂ ਭਰਨੀਆਂ, ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੇਠ ਪਾਣੀ ਰਖਣਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਆਂ (ਬੁਡ) ਬਣਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਰਖਣੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਸਿਖ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗੇ ਮਥੇ ਟੇਕਣੇ—ਇਹੋ ਜਹੋ ਕਰਮ ਮਨਮਤ ਹਨ ।

(ਖ) ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ । ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲੋ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਜੇੜਾ ਪਾਣ ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।

(ਗ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸੋਧ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਾਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

(ਘ) ਜਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਗੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਉਠ ਖਲੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ।

(ਙ) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਜੋੜੇ ਬਾਹਰ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁਥਰਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਏ । ਜੇ ਪੈਰ ਮੈਲੇ ਜਾਂ ਗੰਦੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਏ ।

(੧੬)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਥਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਜੇ
ਪਾਸੇ ਰਖ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ ।

(੮) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼
ਮੌਜੂਬ ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਸਿਖ ਪਰਮ
ਤੋਂ ਵਿਵਰਜਤ (ਤਮਾਕੂ ਆਦਿ) ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ।

(੯) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਿਖ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਮ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣਾ ਹੈ । ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੰਗਤ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਬੁਲਾਈ ਜਾਵੇ ।

(੧੦) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲਈ ਭੀ ਸਿੱਖ ਅਸਿੱਖ, ਛੁਤ ਛਾਤ,
ਜਾਤ ਪਾਤ, ਉੱਚ ਨੀਚ ਦਾ ਭਰਮ ਜਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।

(੧੧) ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਸੰਗਤ
ਵਿਚ ਗਾਡੇਲਾ, ਆਸਣ, ਕੁਰਸੀ, ਚੌਕੀ, ਮੰਜਾ ਆਦਿ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ ਮਨਮਤ ਹੈ ।

(੧੨) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਸਿਖ
ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਿਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ
ਲਈ ਪਰਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪੁੰਡ ਕਢਣਾ ਗੁਰਮਤ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ।

(੧੩) ਤਖਤ ਚਾਰ ਹਨ:—(੧) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ,(੨) ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ,(੩) ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ
ਅੰਨਦਪੁਰ, (੪) ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਂਦੇੜ ।

(੧੪) ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਕੇਵਲ ਰਹਿਤਵਾਨ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਰੀ (ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਸਿੰਘਣੀ) ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

(ਤਖਤਾਂ ਉੱਤੇ ਪਤਿਤ ਤੇ ਤਨਖਾਹੀਏ ਸਿਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਇਕ
ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾੜ੍ਹ, ਸਿਖ ਰੈਚ-ਸਿਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।)

(੧੭)

(ੴ) ਹਰ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਉਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗਾ ਹੋਵੇ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰੰਗ ਬਸੰਤੀ ਜਾਂ ਸੁਰਮਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਭਾਲਾ ਜਾਂ ਖੰਡਾ ਹੋਵੇ।

(ੴ) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਨਗਾਰਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਸਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਕੀਰਤਨ

(ੴ) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕੇਵਲ ਸਿਖ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ੴ) ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

(ੴ) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਟੂਪ ਰਚਨਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ੴ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋਟੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜਾਂ ਰਾਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਮਨ-ਘੜਤ ਤੇ ਵਾਧੂ ਤੁਕਾਂ ਲਾਕੇ ਧਾਰਨਾਂ ਲਾਣੀ ਜਾਂ ਰਾਉਣਾ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੁਕ ਹੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।

ਹੁਕਮ ਲੈਣਾ

(ੴ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਸੁਣਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਹਨ। ਵਾਕ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਰੁਮਾਲ ਚੁਕ ਕੇ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣਾ ਮਨਮਤ ਹੈ।

(ੴ) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਕਤ ਇਕੋ ਗਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਏ:-
ਕੀਰਤਨ ਜਾਂ ਕਥਾ, ਵਖਿਆਨ ਜਾਂ ਪਾਠ।

(ੴ) ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

(੧੮)

ਤਾਬਿਆ ਕੇਵਲ ਸਿਖ (ਮਰਦ ਜਾਂ ਤੀਵੀ) ਹੀ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ।

(ਸ) ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਾਠ ਕੇਵਲ ਸਿਖ ਹੀ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਪਾਠ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਸਿਖ ਭੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਹ) 'ਹੁਕਮ ਲੈਣ' ਲਗਿਆਂ ਖਬੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਉਤਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ, ਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਮੁਢ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਜੇ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁਢ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਤਰਾ ਪਰਤ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹੋ। ਜੇ 'ਵਾਰ' ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਏ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਿਥੇ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਤੁਕ ਉਤੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।

(ਕ) ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ ਭੋਗ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਹੋਕੇ ਅੰਤਮ 'ਹੁਕਮ' ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ

(ੳ) ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਵਸ ਲਗੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਨਵੇਕਲੀ ਅਸਥਾਨ ਨੀਯਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ।

(ਅ) ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ, ਬੱਚੇ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਏ।

(ਔ) ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ (ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 'ਹੁਕਮ' ਲਵੇ)। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਕਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ ਜਾਂ ਸੁਣੋ। ਸਫਰ ਆਦਿ ਐਕੜ ਵੇਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੌਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

(ਸ) ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਆਪਣਾ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਰਖੋ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ (ਜਾਂ ਜਿਤਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕੇ) ਭੋਗ ਪਾਵੇ।

(੧੯)

(ਹ) ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਅੰਤਲੀ ਪਉੜੀ) ਦੇ ਪਾਠ ਮਗਰੋਂ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਫੇਰ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ

(ਚ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਿਸੇ ਭੀੜ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਰੀਬਨ ੪੮ ਪੰਡੇ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਠ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ ਦੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਾਠ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸੁਧ ਹੋਵੇ । ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ । ਅੱਖਰ ਮਾੜ੍ਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਧ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਵਧੀਕ ਲਗ ਜਾਵੇ ।

(ਅ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਿਸ ਪਰਵਾਰ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਕਰੇ, ਟੱਬਰ ਦੇ ਆਦਮੀ, ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਮਿੜ੍ਹ ਆਦਿ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨ । ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ ।

ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਆਪ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੀ ਪਾਠੀ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣ ਲਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਠੀ ਆਪੇ ਇਕੱਲਾ ਬਹਿ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਟੱਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵੇ । ਪਾਠੀ ਦੀ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਭੋਜਨ, ਬਸਤਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

(ਦ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਵੇਲੇ ਕੁੰਭ, ਜੋਤ, ਨਲੀਓਰ ਆਦਿ ਰਖਣਾ, ਜਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਰਖਣਾ, ਮਨਮਤ ਹੈ ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ

ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆ ਕੇ ਅਨੰਦ

(੨੦)

ਸਾਹਿਬ (ਛੇ ਪਉੜੀਆਂ) ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸੇ ਮਗਾਰੋਂ 'ਹੁਕਮ' ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵੇਲੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਛੇ ਪਉੜੀਆਂ) ਦੇ ਪਾਠ ਮਗਾਰੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ 'ਹੁਕਮ' ਲੈ ਕੇ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਭੋਗ

(ੴ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ (ਸਾਧਾਰਣ ਜਾਂ ਅਖੰਡ) ਦਾ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉਤੇ ਜਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹਕੇ, ਚਲਦੀ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ । (ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਬਤੀਪੰਥ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਮਤਭੇਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਡਾਪਣ ਦਾ ਹੀਆ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇ) । ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਟਕੇ ਭੋਗ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

(ਅ) ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਮਾਲ, ਚੌਰ, ਚਾਨਣੀ ਆਦਿ ਦੀ ਭੇਟਾ, ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਯਥਾਸ਼ਕਤ 'ਅਰਦਾਸ' ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ

(ੴ) ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜੋ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕਰਾਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ।

(ਅ) ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਹ ਹੈ:-
ਸੁਅੱਛ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਭਾਵਣੀ (ਆਟਾ, ਉਤਮ ਮਿਠਾ ਤੇ ਘੀ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਪਾ ਕੇ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਸੁਅੱਛ ਬਸੜ ਨਾਲ ਢਕ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੁਅੱਛ ਚੌਂਕੀ ਉਪਰ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ

(੨੧)

ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਅੰਤਲੀ ਇਕ ਪਉੜੀ ਦਾ *ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਕੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਕਿਰਪਾਨ ਭੇਟ ਹੋਵੇ ।

(੯) ਇਸ ਦੇ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਗੱਢਾ ਕਢਕੇ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਉਪੰਤ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਬੇ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਟੋਰੇ ਜਾਂ ਕੌਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਵਿਰ ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤਾਵੇ । ਕਿਸੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਜਾਂ ਘੁੜਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰੋ । ਸੱਭ ਸਿਖ : ਅਣਸਿਖ ਨੀਚ ਉੱਚ ਜ਼ਾਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਵੇ । ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਣ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਤੋਂ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਜਾਂ ਛੂਤ ਛਾਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਗਿਲਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ।

(੧੦) ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਇਕ ਟਕਾ ਨਕਦ ਅਰਦਾਸ ਭੀ ਹੋਵੇ ।

ਪ. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ—

(੧੧) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸਿਖ ਹੀ ਕਰੋ ।

(੧੨) ਕਥਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰਮਤ ਦ੍ਰਿੜਾਉਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ।

(੧੩) ਕਥਾ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਪੰਥਕ ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ (ਜ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ) ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ

*ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋ ਚੁਕਣ ਮਗਰੋਂ ਜੇ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਮੁੜ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਛੁਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਢੀ ਹੈ ।

+ਤਾਬੇ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾ ਗੱਢਾ ਦੇਣਾ ਅਯੋਗ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ।

(੨੨)

ਅਨਮਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਹਾਂ, ਪਰਮਾਣੁ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਉਤਮ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੬. ਵਖਿਆਨ—ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਵਖਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

੭. ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਰਾਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ, ਵਖਿਆਨ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਦਾਸ, ਫਤਹ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਤੇ 'ਹੁਕਮ' ।

(੨)—॥ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ॥

੧. ਸਿਖ ਦੀ ਆਮ ਰਹਿਣੀ, ਕਿਰਤ ਵਿਰਤ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ ।

ਗੁਰਮਤ ਇਹ ਹੈ:-

(ੳ) ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ।

(ਅ) ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਤੇ ਇਸ਼ਟ ਕੇਵਲ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ।

(ੳ) ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਕੋ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ।

(ਸ) ਜਾਤ ਪਾਤ, ਛੂਤ ਛਾਤ, ਜੰਡ ਮੰਡ, ਤੰਡ, ਸ਼ਗਾਨ, ਤਿਥ, ਮਹੂਰਤ, ਗ੍ਰਹਿ, ਰਾਸ਼, ਸ਼ਰਾਹ, ਪਿਤਰ, ਖਿਆਹ, ਪਿੰਡ, ਪੱਤਿਲ, ਦੀਵਾ, ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ, ਹੋਮ, ਜੱਗ, ਤਰਪਣ, ਸਿਖਾ ਸੂਤ, ਭਦਣ, ਇਕਾਦਸੀ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਅਗਦਿ ਦੇ ਵਣਤ, ਤਿਲਕ, ਜੰਝੂ, ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ,

(੨੩)

ਗੋਰ, ਮਟ, ਮੜ੍ਹੀ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਭਰਮ-ਰੂਪ ਕਰਮਾਂ ਉਤੇ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।

ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅਨਧਰਮ ਦੇ ਤੀਰਥ ਜਾਂ ਧਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ।

ਪੀਰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਪੁਛਣਾ, ਸੁਖਣਾ, ਸੀਰਨੀ, ਵੇਦ, ਸਾਸਕ੍ਰ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ, ਗੀਤਾ, ਕੁਰਾਨ, ਅੰਜੀਲ ਆਦਿ ਉਤੇ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਹਾਂ, ਆਮ ਵਾਕਫੀ ਲਈ ਅਨਮਤਾਂ ਦੇ ਗਾਰੰਬਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਯੋਗ ਹੈ ।

(ਹ) ਖਾਲਸਾ ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਨਧਰਮੀ ਦਾ ਵਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾਵੇ ।

(ਕ) ਹਰ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ।

(ਖ) ਸਿਖ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਵਿਦਿਆ ਭੀ ਪੜ੍ਹੋ ।

(ਗ) ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸਿਖੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦਿਵਾਉਣੀ ਸਿਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ।

(ਘ) ਕੇਸ ਲੜਕੇ ਕੇ ਜੋ ਹੋਏ ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਗੋ । ਕੇਸ *ਉਹੀ ਰਖੋ, ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰਖੋ । ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਰਖੋ ।

(ਝ) ਸਿਖ ਭੰਗ, ਅਫੀਮ, ਸ਼ਰਾਬ, ਤਮਾਕੂ ਆਦਿ ਨਾਲੋਂ ਵਰਤੋ । ਅਮਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਹੀ ਰਖੋ ।

(ਚ) ਸਿਖ ਮਰਦ ਅਥਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਨਕ ਕੰਨ ਛੇਦਨਾ ਮਨੁ ਹੈ ।

(ਛ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੰਨਿਆ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਕੁੜੀ-ਮਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤੋ ।

(ਜ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੋ ।

(झ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗਾਰੀਬ ਦੀ ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਲਕ ਜਾਣੋ

*ਜਮਾਂਦਰੂ ।

(੨੪)

(ਵ) ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਜੂਆ ਨਾ ਖੇਡੋ ।

(ਟ) 'ਪਰ-ਬੇਟੀ' ਕੋ ਬੇਟੀ ਜਾਨੈ ।

ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਮਾਤ ਬਖਾਨੈ ।

ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੌਂ ਰਤ ਹੋਈ ।

ਰਹਿਤਵਾਨ ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਖ ਸੋਈ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀਬਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਹੇ ।

(ਠ) ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤਕ ਗੁਰ
ਮਰਯਾਦਾ ਕਰੇ ।

(ਡ) ਸਿਖ ਸਿਖ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ',
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਬੁਲਾਵੇ । ਮਰਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇਹਾਂ ਲਈ ਇਹੋ
ਹੁਕਮ ਹੈ ।

(ਛ) ਸਿਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਪਰਦਾ ਜਾਂ ਘੁੰਡ ਕਰਨਾ
ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ।

(ਲ) ਸਿਖ ਲਈ ਕਛਹਿਰੇ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਬੰਧੀ
ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਧੀ ਨਹੀਂ । ਸਿਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ
ਸਜਾਵੇ ਦੇਵੇਂ ਠੀਕ ਹਨ ।

੧. ਜਨਮ ਤੈ ਨਾਮ-ਸੰਸਕਾਰ

(ੴ) ਸਿਖ ਦੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਮਾਤਾ
ਉਠਣ ਬੈਠਣ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ (ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ
ਗਿਣਤੀ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ) ਟਥਰ ਤੇ ਸਰਬੰਧੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ 'ਪਰਮੇਸ਼ਰਿ ਦਿਤਾ
ਬੰਨ' (ਸੇਰਠਿ ਮ: ੫) 'ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਦੀਆ ਭੇਜਿ' (ਆਸਾ ਮ: ੫)
ਆਦਿ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ । ਉਪਰੰਤ ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਠ ਦਾ ਭੇਗ ਪਾਇਆ
ਜਾਵੇ । ਫਿਰ ਵਾਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਵਾਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜੋ

(੨੫)

ਪਹਿਲਾ ਅਖਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਬਚੇ ਦਾ ਨਾਮ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ। ਲੜਕੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪਿਛੇ 'ਸਿੰਘ' ਬਚਦਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪਿਛੇ 'ਕੌਰ' ਬਚਦਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਉਪਰੰਤ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਛੇ ਪਉੜੀਆਂ) ਮਗਰੋਂ ਬਚੇ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਯੋਗ ਬਚਦਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ।

(ਅ) ਜਨਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਤਕ ਦਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਜੰਮਣੁ ਮਰਨਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤਰ ਹੈ ਦਿਤੇਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ।'

(ਇ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੁਮਾਲ ਤੋਂ ਚੇਲਾ ਬਣਾਕੇ ਪਾਉਣਾ ਆਦਿ ਮਨ-ਮੱਤ ਹੈ।

੨. ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ

(ੳ) ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬਿਨਾ ਜਾਤ ਪਾਤ ਗੋਤ ਵਿਚਾਰੇ ਦੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ।

(ਅ) ਸਿਖ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਿਖ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇ।

(ਇ) ਸਿਖ ਦਾ ਵਿਆਹ 'ਅਨੰਦ' ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ।

(ਸ) ਲੜਕੀ ਲੜਕੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਵਿਵਰਜਿਤ ਹੈ।

(ਹ) ਜਦ ਲੜਕੀ ਸਰੀਰ, ਮਨ ਤੇ ਆਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਸਿਖ ਨਾਲ 'ਅਨੰਦ' ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਏ।

(ਕ) ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੜਮਾਈ ਦੀ ਰਸਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਜੇੜ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਕੇ ਇਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ,

(੨੬)

ਕੜਾ ਤੇ ਕੁਝ ਮਿਠਾ ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਲੇ ਪਾ ਦੇਣ ।

(ੴ) ਅਨੰਦ ਦਾ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਕੋਈ ਬਿਤਿ ਵਾਰ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਤ੍ਰੀ ਵਾਚਨਾ ਮਨਮਤ ਹੈ । ਕੋਈ ਦਿਨ, ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗਾ ਦਿਸੇ, ਨੀਜਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ ।

(ੳ) ਸਿਹਰਾ, ਮੁਕਟ ਜਾਂ ਗਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਪਿਤਰ ਪੂਜਣੇ, ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਉਣਾ, ਬੇਰੀ ਜਾਂ ਜੰਡੀ ਵੱਡਣੀ, ਘੜੋਲੀ ਭਰਨੀ, ਰੁਸ ਕੇ ਜਾਣਾ, 'ਛੰਦ' ਪੜ੍ਹਨੇ, ਹਵਨ ਕਰਨਾ, ਵੇਦੀ ਗਡਣੀ, ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਨਾਚ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਮਨਮਤ ਹੈ ।

(ੴ) ਜਿਤਨੇ ਥੋੜੇ ਆਦਮੀ ਲੜਕੀ ਵਾਲਾ ਮੰਗਾਵੇ, ਉਤਨੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਲੜਕਾ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾਵੇ । ਦੋਹਾਂ ਪਾਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਫਤਹ ਗਜਾਈ ਜਾਵੇ ।

(ੴ) ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗੀ, ਰਾਗੀ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ । ਫਿਰ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬਿਠਾਏ ਜਾਣ । ਲੜਕੀ ਲੜਕੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੀਂ ਬੈਠੋ । ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿਖ (ਮਰਦ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਿਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਬਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧੋ ।

ਫਿਰ ਉਹ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰੰਥਸਤ ਧਰਮ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ—

ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ । ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਜੀਵ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਉਤੇ ਢਾਲਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਸੋ ।

ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੁਆਰਾ 'ਈਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ' ਹੋਣਾ ਦਸੇ ਅਤੇ ਇਕੁਝ ਗ੍ਰੰਥਸਤ ਧਰਮ ਨਿਬਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਭਰਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋਣਾ ਦਿੜਵਾਵੇ । ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਜੋਗ

(੨੭)

ਨੂੰ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹੁਣ ਦਾ ਸਾਧਨ
ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਜੋਗ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ
ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਗ੍ਰੂਪਾਤ
ਧਰਮ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦਸੇ ਜਾਣ।

ਵਰ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਲੜਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਸਭ
ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਯੋਗ ਜਾਣ ਕੇ ਵਰ ਚੁਲਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ
ਨੂੰ ਅਰਥੰਗੀ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ
ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਵੰਡ ਛੁਟਣਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਇਜ਼ਤ ਦੇ ਰਾਖੇ ਤੁਸੀਂ
ਹੋ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਇਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ
ਤੇ ਸਰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸਰਬੰਧੀਆਂ ਤੁਲ
ਆਦਰ ਦੇਣਾ।

ਕੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਇਸ ਸਜਣ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ
ਇਹਨਾਂ ਦੇ 'ਨਿਰਮਲ ਭਉ' ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ
ਸਾਰੇ ਪਰੇਮ ਸਰਧਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਮਝਣਾ, ਦੁਖ ਸੁਖ, ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ
ਆਪਣੇ ਪਤੀਬੁਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਦੇ
ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ
ਵਾਂਗ ਜਾਣਨਾ।

ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਰ ਤੇ ਕੰਨਿਆਂ
ਦੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣ। ਫਿਰ ਲੜਕੀ ਦਾ
ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮੁਖੀ ਸਰਬੰਧੀ ਲੜਕੇ ਦਾ ਪੱਲਾ ਲੜਕੀ ਦੇ ਹਥ ਫੜਾਵੇ ਤੇ
ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਸਜਣ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ
ਸਣਾਵੇ। ਇਕ ਲਾਂਵ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਗੇ ਵਰ ਤੇ ਪਿਛੇ ਕੰਨਿਆਂ
ਵਰ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਰਕ੍ਰਮਾ
ਕਰਨ। ਪਰਕ੍ਰਮਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਰਾਗੀ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ

(੨੮)

ਸੁਰ ਨਾਲ ਗਾਈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਰ ਕੰਨਿਆਂ ਹਰ ਇਕ ਲਾਂਵ ਮਗਰੋਂ
ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਅਗਲੀ ਲਾਂਵ ਸੁਣਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ । ਉਪਰੰਤ ਉਹ
ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣ ਤੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਅਨੰਦ ·
ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਤੀਜੀਆਂ ਤੇ
ਅੰਤਲੀ ਇਕ ਪਉੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ । ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ
ਅਰਦਾਸਾ ਸੇਧਿਆ ਜਾ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

(ੳ) ਅਨ-ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅਨੰਦ ਰੀਤੀ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

(ਛ) ਲੜਕੇ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸੰਜੇਗ ਪੈਸਾ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਕਰੇ ।

(ਜ) ਜੇ ਬਾਲਕੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਕਦਾਂਚ ਸਬਬ ਪਾਇ ਕੈ ਬਾਲਕੀ ਦੇ
ਗੁਹਿ ਵਿਖੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਖਾਣ ਤੋਂ
ਸੁਕੇਚਣ ਨਾਹੀਂ । ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਣਾ ਸਭ ਭਰਮ ਹੈ । ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਖਾਣਾ
ਖਲਾਵਣਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ । ਬੇਟੀ ਬੇਟੇ
ਵਾਲੇ ਆਪਸ ਮੈਂ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣ ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਵੇਂ
ਸਾਕ ਇਕ ਕੀਤੇ ਹੈਨ ।*

(੝) ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭਰਤਾ ਕਾਲ-ਵਸ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ
ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਯੋਗ ਵਰ ਦੇਖਕੇ ਪੁਨਰ ਸੰਜੇਗ ਕਰ ਲਵੇ । ਸਿਖ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਭੀ ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ।

(ਵ) ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਭੀ ਉਹੋ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ 'ਅਨੰਦ' ਲਈ
ਉਤੇ ਦੱਸੀ ਹੈ ।

(ਟ) ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖ ਨੂੰ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ
ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ।

(ਠ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਯਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਿੰਘਣੀ
ਨੂੰ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਲਵੇ ।

(੨੯)

੩. ਮਿਰਤਕ ਸੰਸਕਾਰ

(ੴ) ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵੇਲੇ—ਜੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ—ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰਨਾ, ਦੀਵਾ ਵੱਟੀ, ਗਉ ਮਣਸਾਉਣਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਨਮਤ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਨਾ।

(ਅ) ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਦੇਹ ਤਿਆਗਣ ਤੇ ਧਾਹ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀ, ਪਿਟਣਾ ਜਾਂ ਸਿਆਪਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਸਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।

(੬) ਪ੍ਰਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਭੀ ਸੱਸਕਾਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਥੇ ਸੱਸਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਉਥੇ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤ੍ਰੀਕਾ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਸੰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

(੭) ਸੱਸਕਾਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਜਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

(੮) ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਕੇ ਸੁਅੱਛ ਬਸਤਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਕਰਾਰ ਜੁਦਾ ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਫਿਰ ਤਖ਼ਤੇ ਉੱਤੇ ਪਾਕੇ ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਸ਼ਸ਼ਮਸਾਨ ਭੁਮੀ ਵਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ-ਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੱਸਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਚਿਖਾ ਰਚੀ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨਿ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਗੀਠੇ ਉੱਤੇ ਰਖਕੇ ਪੁਤਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰਬੰਧੀ ਜਾਂ ਹਿਤੂ ਆਦਿ ਅਗਨੀ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਸੰਗਤ ਕੁਝ ਵਿਥ ਤੇ ਬਹਿਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ਜਾਂ ਵੈਰਾਗ-ਮਈ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੋ। ਜਦ ਅੰਗੀਠਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲ ਉਠੇ, ਤਾਂ (ਕਪਾਲਿ ਕਿਰਿਆ ਆਦਿ ਕਰਨਾ ਮਨਮੁੱਤ ਹੈ) ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਕੇ

(੩੦)

ਸੰਗਤ ਮੁੜ ਆਵੇ ।

ਘਰ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਲਾਗੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਮਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਛੇ ਪਉੜੀਆਂ) ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਸੌਖ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਘਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਬੰਧੀ ਰਲ ਕੇ ਹਿਸਾ ਲੈਣ । ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਭੀ ਹੋਵੇ । ‘ਦਸਹਿਰੇ’ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਕੋਈ ਰਸਮ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ।

(ਕ) ਮ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਅੰਗੀਣਾ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੇਹ ਦੀ ਭਸਮ, ਅਸਥੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਉਠਾ ਕੇ ਜਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਦਬ ਕੇ ਜ਼ਿਮੌਂ ਬਗਾਬਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਸਸਕਾਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਨਾਉਣੀ ਮਨੁ ਹੈ ।

(ਖ) ਅਪ-ਮਾਰਗ, ਸਿਆਪਾ, ਫੁਹੜੀ, ਦੀਵਾ, ਪਿੰਡ, ਕਿਰਿਆ ਸਰਾਧ, ਬੁਢਾ ਮਰਨਾ ਆਦਿ ਕਰਨਾ ਮਨਮੱਤ ਹੈ । ਅੰਗੀਠੇ ਵਿਚੋਂ ਫੁਲ ਚੁਗ ਕੇ ਗੰਗਾ, ਪਤਾਲਪੁਰੀ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੇ ਮਨਮੱਤ ਹੈ ।

੪. ਹੋਰ ਰੀਤੀਆਂ

ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਜੋ ਭੀ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆ ਬਣੇ, (ਜਿਵੇਂ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਨਵੀਂ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਮਦਰੱਸੇ ਪਾਉਣਾ ਆਦਿ) ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧੇ । ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਹੈ ।

(੩) - ਸੇਵਾ

੧. ਸੇਵਾ ਮਿਥੀ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਉੱਘਾ ਅੰਗ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਨਮੂਨੇ ਮਾੜ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਾਧਾਰਨ ਰੂਪ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਹਨ:- ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਝਾੜ੍ਹ ਲੋਪਣ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਪੱਥੇ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਜੋੜੇ ਝਾੜਨੇ ਆਦਿ ।

(ੴ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ-ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਵ ਹਨ:- ਇਕ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਿਖਾਣਾ, ਦੂਜਾ ਉੱਚ ਨੀਚ, ਛੂਤ ਛਾਤ ਦਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਉਣਾ ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬੇਠ ਕੇ ਉੱਚ ਨੀਚ, ਕਿਸੇ ਜਾਤ ਜਾਂ ਵਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾਣ ਲਗਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ, ਵਰਣ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਦ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਹਾਂ, ਇਕ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਯਾਰੀ ਸਿਖ ਹੀ ਛਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਪੰਬਕ ਰਹਿਣੀ

੧. ਗੁਰੂ ਪੰਬ, ੨. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ, ੩. ਤਨਖਾਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ, ੪. ਗੁਰਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ, ੫. ਸਥਾਨਕ ਹੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ।

੧. ਗੁਰੂ ਪੰਬ

ਸੇਵਾ ਕੇਵਲ ਪੱਥੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀ । ਸਿਖ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਰ-ਉਪਕਾਰ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ਵਧੀਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਹੋ ਸਕੇ । ਇਹ ਗਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਿਖ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਖਸੀ ਧਰਮ

(੩੨)

ਪੂਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਥਕ ਫਰਜ਼ ਭੀ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਨਾਂ 'ਪੰਥ' ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਪੰਥ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੋ ਕੇ ਭੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਿਵਾਹੁਣਾ ਹੈ।

(ੳ) ਗੁਰੂ ਪੰਥ:- ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮੂੰਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸੌਂਪੀ।

੨. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ

(ੳ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਖਾਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(ਅ) ਉਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ। ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਛੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਾਬੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਣ ਲਈ ਹੋਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

(ੳ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਗ-ਹੀਣ (ਅੰਨ੍ਹਾ, ਕਾਣਾ, ਲੰਘਾ, ਲੂਲ੍ਹਾ) ਜਾਂ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਤਨਖਾਹੀਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਿੰਘ ਹੋਣ।

(ਸ) ਹਰ ਦੇਸ, ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਸਿਖੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਸੂਲ ਉਪਰ ਚਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੇ।

ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਠ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਪੰਜ ਕਕਾਰ (ਕੰਸ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਾਉਰੇ ਵਾਲੀ, ਕਛਹਿਰਾ,

(੩੩)

ਕੰਘਾ, ਕੜਾ) ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ। ਅਨਮਤ ਦਾ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਸਿਰ ਨੰਗਾ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਛੇਦਕ ਗਹਿਣੇ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਣ।
ਅਦਬ ਨਾਲ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖੜੇ ਹੋਣ।

(ਹ) ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ
ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਡ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤਨਖਾਹ
ਲਾ ਲੋਣ।

(ਕ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ
ਇਕ ਸਜਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੇ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ
ਅਸੂਲ ਸਮਝਾਵੇ:-

ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿਰਤਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤਿਆਰ ਕੇ ਇਕ ਕਰਤਾਰ
ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੀ ਦਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ
ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ,
ਉਪਕਾਰ, ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਰਖਣਾ
ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਆਦਿ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ
ਕਬੂਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ?

(ਖ) 'ਹਾਂ' ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਉਣ ਤੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ
ਸੱਜਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਕੇ 'ਹੁਕਮ' ਲਵੇ।
ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਟੇ ਪਾਸ ਆ ਬੈਠਣ।

(ਗ) ਬਾਟਾ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚੌਕੀ ਸੁਨਹਿਰੇ ਆਦਿ
ਕਿਸੇ ਸੂਛ ਚੀਜ਼ ਪੁਰ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇ।

(ਘ) ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਸੂਛ ਜਲ ਤੇ ਪਤਾਸੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਪੰਜ
ਪਿਆਰੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਬੀਰ* ਆਸਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣ ਤੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ:-

*ਬੀਰ ਆਸਨ:- ਸੱਜਾ ਗੋਡਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਧਰਕੇ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਦਾ
ਭਾਰ ਪੈਰ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਖੱਬਾ ਗੋਡਾ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ।

(੩੪)

(ਛ) ਜਪ, ਜਾਪ, ੧੦ ਸਵੱਜੇ ('ਸ਼ਾਵਰਾ ਸੁਧ' ਵਾਲੇ) ਬੇਨਤੀ ਚੈਪਈ ('ਹਮਰੀ ਕਰਉ ਹਾਥ ਦੇ ਰੋਢਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਦੁਸ਼ਟ ਦੇਖ ਤੇ ਲੇਹੁ ਬਚਾਈ' ਤਰ), ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਅੰਤਲੀ ਪਉੜੀ ।

(ਚ) ਹਰ ਇਕ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਬਾਟੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਰੇ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪੰਡਾ ਜਲ ਵਿਚ ਫੇਰੀ ਜਾਵੇ । ਸੁਰਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋਵੇ । ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬਾਟੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲ ਟਿਕੇ ।

(ਛ) ਪਾਠ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਧਿਆਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ।

(ਜ) ਜਿਸ ਅਭਿਲਾਖੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਧ-ਵਾਟੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

(ੴ) ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰੀਧਰ ਦਸਸੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੀਰ ਆਸਨ ਕਰਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਉਪਰ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਰਖਾ ਕੇ ਪੰਜ ਚੁਲ੍ਹੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛੁਕਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹਰ ਚੁਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ:-

ਬੋਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ'। ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਛਕ ਕੇ ਕਹੋ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ'। ਫੇਰ ਪੰਜ ਛਟੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਪਰ ਲਾਏ ਜਾਣ। ਫੇਰ ਪੰਜ ਛਟੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣ। ਹਰ ਇਕ ਛਟੇ ਨਾਲ ਛਕਾਣ ਵਾਲਾ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਗਜਾਈ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ (ਸਿਖ ਤੇ ਸਿਖਣੀਆਂ) ਰਲ ਕੇ ਛਕਣ ।

(੩੫)

(ੳ) ਉਪ੍ਰੰਤ ਪੰਜੇ ਪਿਆਰੇ ਰਲ ਕੇ ਇਕੋ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸ ਕੇ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ
ਸੁਣਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਾਉਣ:-

੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ
ਮੁਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੈ ਗੁਰਪੁਸਾਦਿ ॥

(ੴ) ਵਿਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸੱਸਣ ਰਹਿਤ ਦਸੇ—
ਅਜ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ ਗਵਨ ਮਿਟਾਇਆ' ਹੈ
ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਧਾਰਮਕ ਪਿਤਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ
ਹਨ। ਜਨਮ ਆਪ ਦਾ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤੇ ਵਾਸੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ
ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਭਰਾਤਾ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੀ
ਕੁਲ, ਕਿਰਤ, ਕਰਮ, ਧਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਪਿਛਲੀ
ਜਾਤ ਪਾਤ, ਜਨਮ, ਦੇਸ, ਮਜ਼ੂਬ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤਕ ਛੱਡ ਕੇ, ਨਿਰੋਲ
ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਗਏ ਹੋ। ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ,
ਦੇਵਤੇ, ਅਵਤਾਰ, ਪੈਰੰਬਰ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ
ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ (ਜੇ ਨੈਹੋਂ
ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਸਿਖ ਲਈ) ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸੁਣਨਾ:-ਜਾਪੁ, ਜਾਪੁ
੧੦ ਸਵੱਜੇ ('ਸ਼ਾਵਗ ਸੁੱਪ' ਵਾਲੀ), ਸੇਦਰੁ ਰਹਿਰਾਸ, ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਲਾ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸੁਣਨਾ, ਪੰਜਾਂ

(੩੬)

ਕੱਕਿਆਂ:- ਕੇਸ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ*, ਕਛਹਿਰਾਂ, ਕੰਘਾ ਕੜਾਂ, ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ
ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਖਣਾ ।

ਇਹ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ:-

(੧) ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ, (੨) ਕੁਠਾਂ॥ ਖਾਣਾ, (੩) ਪਰ-
ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਪਰ-ਪੁਰਸ ਦਾ ਭੋਗਣਾ, (੪) ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਕੁਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ
ਪਏਗਾ । ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਵਿਚੁਧ ਅਨਭੋਲ ਹੀ ਕੋਈ ਕੁਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਹੀਂ । ਸਿਰਗੁਮਾ॥, ਨਜ਼ੀ-ਮਾਰ (ਜੇ ਸਿਖ ਹੋ ਕੇ ਇਹ
ਕੰਮ ਕਰਨ) ਦਾ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ
ਟਹਿਲ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ
ਦਸੰਬੰਧ ਦੇਣਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੇ ।

ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਥੰਬੰਦੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਤ
ਪਰੋਏ ਰਹਿਣਾ, ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਦੀਵੈਨ
ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਉਣੀ । ਅਗੇ ਲਈ
ਸਵਾਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ।

*ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

†ਕਛਹਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਪੜੇ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੋਡਿਆਂ
ਤੋਂ ਠੀਵਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

‡ਕੜਾ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਹੋਵੇ ।

||ਕੁਠਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਮਾਸ ਹੈ, ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤਜ਼ੀਕੇ ਨੁਹਲ
ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ।

||ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਕੇਸ ਕਟਾ ਦੇਵੇ ।

(੩੭)

(ੳ) ਤਨਖਾਹੀਏ ਇਹੋ ਹਨ:-

੧. ਮੀਣੂ*, ਮਸੰਦ, ਪੀਰਮਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ ਆਦਿਕ ਪੰਥ
ਵਿਚੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਨਜ਼ੀ-ਮਾਰ, ਕੁੜੀ-ਮਾਰ, ਸਿਰਗ੍ਰੰਮ ਨਾਲ
ਵਰਤਣਾ ਵਾਲਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਬੇਅੰਮ੍ਰਿਤੀਏ ਜਾਂ ਪਤਿਤ ਦਾ ਜੂਠਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ।

੩. ਦਾੜ੍ਹਾ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ।

੪. ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਦਾ ਸਾਕ ਮੁਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
ਪ. ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ (ਭੰਗ, ਅਫੀਮ, ਸ਼ਰਾਬ, ਪੇਸਤ, ਕੁਕੀਨ
ਆਦਿਕ) ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ।

੫. ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਕਰਾਣ ਵਾਲਾ।

੬. ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

(ੳ) ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ
ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸਜਣ ਅਰਦਾਸ਼ ਕਰੇ।

(ੴ) ਛਿਰਤਾਬੇ ਬੈਠਾ ਸਿੰਘ 'ਹੁਕਮ' ਲਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਛਕਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਅਗੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁਣ
ਬਦਲ ਕੇ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ।

(ੳ) ਅੰਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤੇ। ਜਹਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਤੇ
ਸਿੰਪਲੀਆਂ ਇਕੋ ਬਾਟੇ ਵਿਚੋਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਲ ਕੇ ਛਕਣ।

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਠੀਕ ਹੈ।

+ 'ਵਰਤਣ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ
ਅਰਥ ਚਿਸਤਾ (ਨਾਤਾ) ਜ਼ਰੂਰ ਕੇ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਵ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਕੇ ਰਖਣ ਦਾ ਸੀ, ਤਾਕਿ ਵਖਰੇ
ਵਖਰੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਜਾਂ ਮਿਲ-ਗੋਡਾ ਸਿਖੀ ਦੇ ਅੜੇ ਨਾ ਬਣਨ।

(੩੮)

੩. ਤਨਖਾਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

(ੴ) ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਪਾਸੋਂ ਰਹਿਤ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਉਹ ਨੇੜੇ ਦੀ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜ੍ਹੇ ਆਪਣੀ ਭੁਲ ਮੰਨੇ।

(ਅ) ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਭੁਲੇ ਜਾਣ, ਜੋ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਜਣੂ ਦੀ ਭੁਲ ਲੈਂਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਪਾਸ ਤਨਖਾਹ (ਦੰਡ) ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨ।

(ਇ) ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਵੇਲੇ ਹਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਾਹੀਂ ਤਨਖਾਹ ਲੁਅਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ ਭਰਨ ਵਿਚ ਅਤੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਹਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਏ।

(ਸ) ਅੰਤ ਸੋਧ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇ।

੪. ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ

(ੴ) ਗੁਰਮਤਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਹੋਣ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਨ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੰਦਰੀ, ਬੀੜ ਦੀ ਨਿਰੋਲਤਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ, ਪੰਥ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਬਾਬਤ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ (ਯਾਰਮਿਕ, ਵਿਦਿਆਰ, ਸਮਾਜਕ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ) ਸਵਾਲ ਉਤੇ ਕੇਵਲ ਮਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਇਹ ਗੁਰਮਤਾ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਕੇਵਲ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਜਥਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਇਕੱਠ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੫. ਸਥਾਨਕ ਡੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਸਥਾਨਕ ਗੁਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸੁਅਕਾਰ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

—ਵਲੋ—

ਗੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟ੍ਰੇਚਰ, ਗੁਰਥਾਣੀ ਤੇ ਹੋਰ
ਪ੍ਰਸਤਰਕਾ ਦੀ ਸੂਚੀ-ਪੈਨ੍ਡੂ ਵਿਚੋ—

ਗੁਰਮਖੀ

੧. ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਫੇਟੇ ਬਲਾਕਾਂ ਰਾਹੀਂ
ਸਪਰਮੈਲੀਡਰ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਗੁਰਮਖੀ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ
ਪਾਵਨ ਬੀਜ (ਭੇਟਾ ੪੦)

ਫੇਟੇ ਬਲਾਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਛਾਪੇ ਗਏ ਗੁਟਕੇ—

੧. ਸਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	ਭੇਟਾ —)
੨. ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਥਚ ਹਜ਼ਾਰੇ	=)
੩. ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ	=)
੪. ਰਖਗਾਸਿ ਸਾਹਿਬ	=)
੫. ਬਾਝੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਤਾ ਬਹਾਦਰ ਜੀ	=)
੬. ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਕੀਤਤਨੀ	=)
੭. ਨਿਤਨੇਮ (ਜ਼ਿਲਦ ਗਤ)	। =)
੮. „ (ਜ਼ਿਲਦ ਕਪਤ)	॥ =)
੯. ਸਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ „	॥ =)
੧੦. ਸੰਦਰ ਗੁਟਕਾ „	॥ =)
੧੧. ਸੰਦਰ ਗੁਟਕਾ (ਬਿਨਾਵੇਲ) <small>੨੦ × ੨੬</small>	ਭੇਟਾ ॥ ੩)
੧੨. ਸੰਦਰ ਗੁਟਕਾ (ਬਿਨਾਵੇਲ) <small>੩੨</small>	

ਬੀਐ—

੧. ਪੰਜ ਗੌਬੀ (ਜ਼ਿਲਦ ਗਤ)	੨੪ ਪੁ: ਟਾਈਪ	॥ =)
੨. ਪੰਜ ਗੌਬੀ (ਜ਼ਿਲਦ ਕਪਤ)	„	॥ =)

१५. ਦਸਾਂ ਗੈਡੀ (ਜਿਲਦ ਗਤ) २੪ ਪੁ. ਟਾਈਪ ੧ =
 ੧੬. ਦਸਾਂ ਗੈਡੀ (ਜਿਲਦ ਕਪਦਾ) „ ੧।
 ੧੭. ਭਗਤ ਵਾਣੀ (ਜਿਲਦ ਗਤ) „ ੧।
 ੧੮. ਬਾਬੀ ਵਾਰਾ (ਜਿਲਦ ਗਤ) „ ੧।
 ੧੯. ਦਾਨਾ ਛੋਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪ੍ਰਯਾਹੀ ਸਣ (ਜਿਲਦ ਗਤ) ੩।
 ੨੦. „ „ „ „ „ (ਜਿਲਦ ਕਪਦਾ) ੩।
 ੨੧. ਸ੍ਰੀ ਤਰ੍ਹ ਬਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
       ਦਾ ਸਫ਼ਲਾਰ ਕੇਤੇ (ਦੇ ਸੇਂਚੀਆ ਵਿਚ) ੨੪ ਪੁਆਇੰਡ
       ਟਾਈਪ ਜਿਲਦ ਕਪਦਾ ਸਵੇ ੧੧੧੮ ੧੨।
 ੨੨. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜੰਗ-ਨਮੇ ੨੦ × ੨੬ ਸਵੇ ੨੦੦ ੩।
 ੨੩. ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਆਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ-ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ
       ੧੯੪੭ ਸਮੇਂ ਪਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲ
       ਹੰਦੂ-ਸਿਖ ਜਨਤਾ ਤੇ ਕੱਤੇ ਰਾਏ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਰਜ ਹਨ ੩॥
 ੨੪. ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸਨ-ਅਰਥਾਤ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਤ ਤੇ
       ਮਾਰੋਗ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਚਾਰ ਰਚਿਤ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਿਤ ਜੋ
       ਗਿਆਨੀ, ਐਮ. ਏ., ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ੫।
 ੨੫. ਗੁਰਪਾਖ ਦਰਸਨ-ਅਰਥਾਤ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਖ
       ਰਿਆਦਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਵੇ ੭੨ ੩।
 ੨੬. ਅਮਰ ਖਾਲਸਾ ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ,
       ਸੜ੍ਹੇ-ਪੱਧਰ ।
 ੨੭. ਦਲਜੀਤ ਕੇਰ-ਟਚਿਤ ਡਾ. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧ =)
 ੨੮. ਮਾਕਾਲ ਉਤਸਤ

ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਣ! -

ਸ੍ਰੇਮਣੀ ਗੁਰਦਾਅਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੋ